

УДК 343.974

Калиновський Олександр Валерійович – заступник начальника відділу організації науково-дослідної роботи НАВС, кандидат юридичних наук,

Ремський Віктор Васильович – заступник начальника УБОЗ ГУ МВС України в м. Києві

Вплив “зłodіїв у законі” на криміногенну ситуацію в Україні

У статті здійснено аналіз впливу “зłodіїв у законі”, кримінальних авторитетів на криміногенну ситуацію в Україні, розглянуто їх місце і роль у злочинному світі.

Ключові слова: зłodії в законі, організована злочинність, запобігання злочинності, транснаціональна злочинність.

Правоохоронна практика свідчить, що сприятливим середовищем для злочинної діяльності кримінальних авторитетів і “зłodіїв у законі” є етнічні організовані злочинні формування.

За територіальним розподілом етнічні організовані формування можуть бути локальними, регіональними, міжрегіональними, міжнародними, транснаціональними [1, с. 291–292]. Існують також злочинні організовані групи, котрі розподіляються за етнічними, культурними та історичними зв'язками. Такі зв'язки об'єднують їх із країнами походження і створюють, таким чином, основну злочинну мережу, яка виходить за національні межі [2, с. 111].

За даними МВС України, злочинні співтовариства активно прагнуть розповсюдити свій вплив за кордон і налагодити транснаціональні зв'язки. Вони мають добре налагоджені контакти у понад 40 державах, у першу чергу, звісно, у країнах СНД. Останнім часом усі кримінальні формування здійснюють спроби розширення економічної основи, вони прагнуть збільшити долю легальної економічної діяльності. крім того, злочинні лідери намагаються дистанціюватися від злочинного середовища та увійти до органів державної влади.

Останнім часом в Україні та сусідніх з нею країнах загострюються проблеми у сфері етнонаціональних відносин. В Україні протя-

© О. В. Калиновський, В. В. Ремський, 2011

гом останніх років різко зросла так звана “етнічна злочинність”: доля злочинів, учинених різноманітними групами етнічних меншин, досягла 5 % від загальної кількості. Правоохоронним органам слід вміти адекватно та ефективно реагувати на нову загрозу, жодним чином не припускаючись при цьому порушень універсальних прав людини [3].

Етнічна злочинність характеризується високим рівнем латентності, особливо та, що набрала форм організованої злочинності та пов'язана з діяльністю “зłodіїв у законі”, що фактично не дає змоги оцінити реальні масштаби їх злочинної діяльності на території України. Підтвердженням цього є слова заступника начальника ГУБОЗ МВС України В. Міщенко про те, що задокументувати “зłodія в законі” доволі складно, а для його затримання необхідно провести низку оперативних заходів [4, с. 10].

А. Ф. Зелінський у своїй роботі відмічав, що неможливо не помітити підвищену кримінальну активність деяких національних груп, особливо мігрантів із Кавказу та Середньої Азії. В одному із репортажів із місць позбавлення волі, зокрема, відмічалось що з 700 “зłodіїв у законі” росіян та інших слов'ян було лише 180, решта – вихідці з Середньої Азії й кавказці – грузини, вірмени, азербайджанці [5, с. 60].

Сьогодні можна стверджувати про формування інституту “зłodіїв у законі”, який в колишньому СРСР налічував близько 1000 чол. Відповідно до даних спеціальної картотеки, що розроблена в МВС Грузії, на 2003 р. у республіці було офіційно зареєстровано 349 так званих “зłodіїв у законі”. Серед них за національною ознакою: грузинів – 315; росіян – 2; вірменів – 20; азербайджанців – 3; євреїв – 1; курдів – 9; греків – 9 [6, с. 64].

Розглядаючи поняття “зłodій в законі”, слід наголосити, що це представник еліти злочинного світу, який обраний на “сходці”, зібранні не менше 3-х “зłodіїв у законі”, що в житті керується неписаними злочинними правилами (законами). Зłodійський закон – антисуспільні моральні норми, дотримання яких передбачає належність особи до відповідної референтної групи [7, с. 210].

На “сходці” вирішуються організаційні питання (коронування претендента на титул “зłodія в законі”, розподіл сфер впливу, вирішення конфліктних ситуацій між різними членами організованих злочинних угруповань, а також позбавлення “зłodійського титулу”). “Зłodії в законі” фактично безпосередньо не вчиняють злочинів, а виступають як керівники чи консультанти організованих злочинних угруповань.

На сучасному етапі “зłodій в законі” – це організатор злочинної діяльності, переважно економічного спрямування.

Злочинні постулати зобов'язують “зłodія в законі” не мати соціальних та інших контактів із суспільством, він повинен стояти осторонь життя і діяльності суспільних інститутів. Це забезпечує йому незалежність, і внаслідок чого дає авторитет. Зłodій в законі не може служити в армії,

співпрацювати з державною владою. Він прагне здійснювати підготовлені злочинні акції чужими руками, та, за необхідності, швидко змінювати тактику в залежності від обставин. “Злодій в законі” має зневажати багатство, розкіш, затишок, не мати власності, але має право користуватись за необхідністю майном інших злодіїв. І “злодії в законі” ревно дотримуються названих правил. Вони вважають себе братами, рівними, підтримують один одного, поводяться взаємно чесно та стараються не підривати авторитет один одного. “Злодій в законі” завжди має бути відважним, рішучим, кмітливим, безжальним і впевненим у собі в будь-якій ситуації. Слабкодухість і боягузтво не прощаються. Злодій відразу втрачає свій авторитет.

У тюрмах і зонах вони, як відомо, не працюють, і мають незаперечний авторитет серед інших ув'язнених, займаються вирішенням конфліктів і спорів. Деякі з них організують активний спротив працівникам кримінально-виконавчої системи, чинять на них психічний та фізичний тиск, особливо на керівників кримінально-виконавчих установ і СІЗО.

В 60–70-ті роки минулого століття кількість “злодіїв у законі” значно збільшилась. Не останню роль у цьому відіграла офіційна радянська пропаганда, що проголосила лозунг про відмирання злочинності в процесі наближення “світлого комуністичного майбутнього”.

З когорти старих “злодіїв у законі” вимирають останні. Провідну роль у злочинному світі відіграють так звані “вори-лаврушники”, “пікова масть” – уродженці Закавказзя. Із приблизно 600 нині діючих на території СНД “злодіїв у законі” більш як 400 – закавказці: грузини, вірмени і курди.

Серед закавказьких “злодіїв у законі” найбільш авторитетні – Усоян Аслан Рашидович на прізвисько Дід Хасан, 1937 року народження. За національністю – курд, був крадієм-карманником і почав займатися рекетом ще наприкінці 1950-х років у м. Тбілісі, разом із убитим у 1962 році “злодієм у законі” Іло Девдаріані. Вирізняється природним розумом, широким кругозором. У спілкуванні з людьми завжди тактовний і витриманий. Ці якості забезпечили йому авторитет серед злочинної еліти країн СНД.

сьогодні на злочинному Олімпі правлять ті, кому зараз від сорока до шістдесяти – вік зрілого чоловіка, в якого є життєвий досвід і соціальні зв'язки. Але дійсно авторитетних “злодіїв у законі” небагато. Серед них такі: Роберт Каландадзе, Омар Шарикадзе, Аслан Усоян (Дід Хасан). Ще один впливовий злочинець із курдів – “злодій в законі” Захарій Князевич Калашов (Шакро-молодий), живе в Іспанії. “Злодій в законі” Таріел Гурамович Оніані переховується від правоохоронців у Франції. Кухилава Антімос Хутаєвич – Антімос, Антик, 1956 р. н., абхаз, живе в Одесі. Судимий, має значні зв'язки серед політичної та економічної еліти свого регіону й м. Києва.

Серед слов'ян “зірки першої величини” – найстарший авторитет – Шурик Захар (Олександр Захаров). Другий Захаров – Павло Ва-

сильович, відомий як Паша Цируль, – помер у Бутирці. А також нещодавно вбитий в м. Москві Япончик (В'ячеслав Кирилович Іваньков), та його послідовник Льоня Петрик (Олексій Динарович Петров).

Серед загальної кількості “злочинців у законі” лише певна частина є ідеологами злочинного світу. Слід відмітити, що “злочинці в законі” розділилися на дві категорії: старих і нових. Останні позиціонують себе як “злочинці в законі” лише формально, ігнорують систему цінностей і понять (неписаних злочинних законів), підтримують стосунки з органами державної влади, встановлюють корумповані зв'язки або ж працюють у владних структурах [8, с. 299].

Одними з наймогутніших серед “злочинців у законі” є грузинські авторитети, які намагаються зайняти “ключові” позиції в злочинному світі, а їх діяльність має транснаціональний характер.

Як зазначалося вище, обов'язковим фактором біографії “злочинців у законі” за минулих часів вважалося відбування ними покарання у вигляді позбавлення волі. Сьогодні цей злочинський титул можна придбати за гроші, “оминаючи” тюрму. Зовсім по-іншому нове покоління “злочинців у законі” дивиться на політику, політичних діячів, бізнесменів, представників правоохоронних органів: у сучасних “злочинців у законі” поступово виробляється нова філософія – більш прагматична, менш романтична. Такі “злочинці в законі” легко асимілюються із реаліями життя, створюють власний імідж, нерідко стають “героями” світського життя, їм не заважає популярність у ділових і політичних колах [9, с. 132–133].

Найавторитетніші “злочинці в законі” з різних країн колишнього радянського союзу намагаються контролювати криміногенні процеси, що відбуваються в Україні. Хоча їх вплив є досить інтенсивний, працівники підрозділів по боротьбі з організованою злочинністю активно протидіють будь-яким спробам установити “злочинські закони” на території України. Більшість “злочинців у законі” на сьогодні знаходяться на території Російської Федерації, Грузії, Вірменії та Азербайджану.

Керівництво Міністерства внутрішніх справ України особливу увагу приділяє протидії протиправній діяльності “злочинців у законі”. Так, підрозділами боротьби з організованою злочинністю постійно проводяться оперативні-розшукові та профілактичні заходи, направлені на встановлення і документування учасників суспільно небезпечних організованих злочинних груп, “злочинців у законі” та кримінальних авторитетів.

Для інформаційно-аналітичного забезпечення боротьби з організованою злочинністю підрозділи по боротьбі з організованою злочинністю МВС України на підставі ст. 16 Закону України “Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю” отримують оперативну інформацію про діяльність організованих злочинних угруповань (ОГ і ЗО). Так, зазначені підрозділи, використовуючи автоматизовану інформа-

Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика)

ційно-пошукову систему АПС “Скорпіон”, мають змогу отримати інформацію щодо діючих і виявлених організованих злочинних угруповань, а саме про їх назву, установчі дані та іншу інформацію про лідерів та активних учасників ОЗГ і ЗО (анкетні дані, кримінальне ім’я, місце та роль особи у злочинній групі чи організації, сферу злочинної діяльності), характеристику ОЗГ і ЗО (структуру, чисельність, інформацію про транспортні засоби, якими користуються); злочинні зв’язки та зв’язки з суб’єктами підприємницької діяльності; інформацію про прийняті процесуальні рішення; наявні оперативні обліки та ін.

Співробітники Головного управління Міністерства внутрішніх справ у Запорізькій області в квітні 2011 року затримали і депортували до Грузії громадянина цієї країни Гочу Кевлшвілі, відомого в кримінальному середовищі як кримінальний авторитет на прізвисько “Гоча Руставський”, до того ж він є лідером організованого злочинного угруповання і був неодноразово судимий за скоєння тяжких злочинів.

Співробітники управління по боротьбі з організованою злочинністю Головного управління Міністерства внутрішніх справ у Донецькій області з 16 по 20 травня 2011 року затримали і депортували до Грузії неодноразово судимого 33-річного громадянина цієї країни, відомого як кримінальний авторитет на прізвисько “Валера Руставський”. За оперативною інформацією, метою його приїзду було налагодження контактів для подальшої злочинної діяльності та підготовки до церемонії коронації для отримання кримінального титулу “зłodій в законі”.

Загалом, починаючи з 2008 року, на території України попереджено всі спроби “зłodіїв у законі” та кримінальних авторитетів організувати “сходку” (зібрання злочинної еліти) для розподілу сфер впливу на криміногенні процеси.

Підводячи підсумок, потрібно констатувати, що попри небезпечні спроби закордонної професійної організованої злочинності на чолі зі “зłodіями в законі” використати простори України для свого антисоціального бізнесу, вітчизняні правоохоронні структури поки що досить успішно протидіють їх злочинним акціям. Водночас, беручи до уваги диявольську винахідливість зłodійських кланів та їх не обтяженість нормами права, українським правоохоронцям, зокрема ГУБОЗ МВС України, потрібно постійно вдосконалювати методи і форми професійної діяльності та персональну фахову майстерність працівників.

Список використаних джерел

1. Криминологія : [курс лекцій] / Под ред. Бурлакова В. Н. и др. — СПб. : Спб ВШ МВД РФ., 1995. — 543 с.
2. Голіна В. В. Криминологічні та кримінально-правові проблеми боротьби з бандитизмом : соціально-правове і криминологічне дослідження : [монографія] / В. В. Голіна . — Х. : Регіон-інформ, 2004. — 452 с.
3. Бандурка О. М. Практична філософія перед викликом сучасності (за результатами “круглого столу”) [Електронний ресурс] / О. М. Бандурка, О. В. Тягло. — Режим доступу : www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/VKhnuvs/2010_51_1/51.../29.pdf.
4. Корчинський В. Запорука спокою і порядку в державі / В. Корчинський // Міліція України. — 2010. — № 05–06 (155–156). — С. 8–10.
5. Зелінський А. Ф. Криминологія : [навч. посібник] / А. Ф. Зелінський. — Харків : “Рубікон“, 2000. — 240 с.
6. Глонти Г. Профессиональная преступность в Грузии (воры в законе) : [монографія] / Г. Глонти, Г. Лобжанидзе. — Тбілісі, 2004. — 132 с.
7. Словник спеціальних термінів правоохоронної діяльності / За ред. проф. Я. Ю. Кондратьєва. — К. : Нац. акад. внутр. справ України, 2004. — 560 с.
8. Міжнародна поліцейська енциклопедія : [у 10 т.] / Відп. редактори : В. В. Коваленко, С. М. Моїсєєв, В. Я. Тацій, Ю. С. Шемшученко. — К. : Атіка, 2010. — Т. VI. Оперативно-розшукова діяльність поліції (міліції). — 1128 с.
9. Батиргарєєва В. С. Вплив місць позбавлення волі на розвиток злочинної “кар’єри” рецидивістів / В. С. Батиргарєєва // Питання боротьби зі злочинністю. — 2007. — № 14. — С. 125–135.

В статье проанализировано влияние “воров в законе”, криминальных авторитетов на криминогенную ситуацию в Украине, рассмотрено их место и роль в преступном мире.

The article is dedicated to the analysis of the influence of the “lords of the underworld”, underworld leaders on the criminogenic situation in Ukraine, and to the examination of their place and role in the criminal world.

Стаття надійшла до редакції журналу 18 травня 2011 року.